

MAANÕUKOGU

Protokoll nr. 21.

Koosolek 4. augustil 1917 kubermangu lossi Valges saalis,
Tallinnas, Toompeal.

Algus kell 4.45 min. p. l.

Ilmunud on 33 maanõunikku: J. Käerner, M. Kiirats, Al. Palm, Hans Roos, A. Kurrikoff, F. Mikkelsaar, J. Temant, Jul. Seljamaa, H. Pöhl, J. Raamot, J. Kalm, K. Baars, Joh. Kuk, Joh. Kurvits, A. Veiler, A. Podrätshik, T. Laur, H. Kask, P. Johanson, H. Riberg, J. Januson, K. Ast, J. Reintam, J. Lasn, T. Kuusik, H. Reiman, A. Leetsmann, K. Saral, N. Köstner, Masik, A. Birk, H. Kruus, Aug. Kohver.

Juhatab J. Temant. Protokoll kirjutab H. Kask.

Päevakord:

1. Koolivalitsuse korraldus.
2. Maakonna nõukogu kodukord.
3. Jooksvad asjad.

1. Eestimaa koolivalitsuse ajutine korraldus.

Koolivalitsuse korralduse üle kannab koolikomisjoni poolt väljatöötatud eelkava V. Mikkelsaar ette. (*Vaata lisa nr. 1.*)

J. Raamot leiab, et koolivalitsuse eesotsas seisev haridustoimekind ei pruugi mitte vastutav olla Maanõukogu ees, seda peaks ainult koolivalitsus. Seda mõtet toetab ka Seljamaa. Peale selle leiab ka Seljamaa, et koolinõukogu kui liig raske aparaadi kompetents, projektis mitte küllalt selgelt äranäidatud ei ole; paistab nagu oleks koolinõukogu tegevus liig kulukas ja vast ehk mitte küllalt otstarbekohane.

Hr. Konik toetab Seljamaa mõtet, et ei ole mitte hea, kui mitu vastutajat on. Peab olema ainult üks vastutaja — osakonna juhataja.

J. Raamot jätkab veel, et osakond peaks jaoskondadesse jagunema ja ei peaks mitte kollektiivne vastutus olema, ja leiab, et tarvis on projekti komisjoni uueks läbitöötamiseks anda.

P. Pöld räägib jaoskondade asutamise vastu, sest et liiga kulukas oleks. Kollektiivset vastutust kaitseb hr. Pöld, kes selgekohase näituse Schweitsi koolikorraldusest toob; leiab, et üksik isik vast küllalt nii suurt usaldust ei ärata, kui mitmeliikmeline kogu. Koolinõukogu otstarbe on: üksikuid soovisid võimalikult igalt poolt Maanõukogule ette kanda. Usutunnistuse esitajaid, arvab Pöld, ei tule mitte kõigi ususektsioonide poolt valida, vaid ainult tuntud konfessioonide poolt.

A. Podrätshik leiab, et haridusenõukogud maakondades ja valdades mitte tarvilised ei ole, sest nende poolt avaldatud juhtnõõridega ei tuleks vast mitte rehkendada.

K. Baars leiab, et selgusetu on haridusosakonna ja haridustoimkonna vahetorkord.

Kollektiivse vastutuse otstarbekohasuse vastu räägivad Veiler ja K. Ast. Sedasama mõistab hukka ka J. Seljamaa ja H. Reimann; olgugi et kollektiivne vastutus demokraatlisem on, kui üksiku isiku vastutus, kuid umbusalduse avaldamise korral Maanõukogu poolt kannatab kool esimesel korral rohkem kui teisel.

P. Pöld kaitseb haridusenõukogusid maakondades ja valdades, mis rahvakoolisid õieti rahvaasjaks teeb.

M. Kiirats avaldab arvamist, et valdades kooli toimekonnad ära jätta tuleks, võiksid ehk jääda küll ainult kooli nõukogud. Koolitoimekonnad võiksid jääda ainult maakondadesse, et ühetaolisemalt koolikulusid ära jaotada üle maakonna, sest mõned vallad liig väikesed on, nii et kulud nendele iseseisvalt kooli ülevalpõidamiseks liig kõrgeks läheks.

Seda mõtet toetab J. Kohver. Viimane toetab ka valla koolinõukogude mõtet. Sedasama teeb ka J. Reintam. Edasi tähendab Reintam, kui koolikomisjoni liige, et usutunnistuse esitajate esitust koolinõukogudes just need komisjoni liikmed nõudsid, kes oma vaadete poolest ilmaliku kooli poolt on. Et valla koolinõukogud mitte küllalt kompetent ei ole oma kooliasjade arutamise juures, sellega ei või mitte nõus olla.

V. Mikkelsaar seletab lõpusõnas, et komisjon leidis mitme toimekonna avamise mitte otstarbekohase olema, ja sellepärast on kõik need mitmed toimekonnad, mis J. Raamot ja Seljamaa soovitanud on (alamkoolide, keskkoolide kõrgemate koolide, pädagoogilise, koolimajanduslise jne. toimekonnad), — ühte liidetud, sellepärast on projektis ka üks ainus toimekonna juhataja. Üksikuid vastuvaidlemisi tagasi lükates soovib ettekandja projekti mitte komisjonisse läbitöötamiseks tagasi anda, vaid punktide järele arutamisele üle minna, ainult punkt 8 maha tõmmates (toimekonna vastutus Maanõukogu ees). Hääletamisel võetakse vastu projekti mitte komisjonisse läbitöötamiseks tagasi anda, vaid kohe punktide arutamisele üle minna.

Pikemaid vaieldusi sünnib § 1, p. III juures. Pahem tiiv nõuab valla kooliva-

litsuse kõrvaldamist, kuna parem tiiv seda kaitseb.

Nõunik Baars'i poolt tehtud ettepanek:

§ 1. Eestimaa koolivalitsuse üksusteks on:

- I. Maa koolivalitsus;
- II. a) maakoolivalitsus;
- b) linna koolivalitsus.

lükatakse tagasi.

M. Kiirats'i ettepanek:

III. Valla koolitoimekond;

IV. linna koolitoimekond.

lükatakse tagasi.

Vastu võeti 13 häälega 12 vastu komisjoni poolt ettepannud § 1 muutmata. § 2 — vastu võetud; § 3 muutmata vastu võetud; § 4 — muutmata vastu võetud; § 5 lõpul heidetakse ära: „ja haridustoimekond“, muidu võetakse see § vastu.

Et Maanõukogu projekti aluseks sootu teised põhjused mõtted toob, siis on komisjon sellega päri, et § 6 peale projekt komisjonis uuesti arutusele tuleks. § 6 ja järgmised §§ kuni lõpuni antakse komisjonisse uueks läbitöötamiseks selles sihis, et haridustoimekonna kokkuseade muudetakse.

2. Koosoleku lõpetamine.

Koosolek lõpetatakse kell 9.15 min.

Järgmine koosolek on homme 5. sept. kell 11 homm.

J. Vilms (*allkiri*).

H. Kask (*allkiri*).

J. Temant (*allkiri*).

Ar. Vallner (*allkiri*).

LISAD.

LISA nr. 1.

Eestimaa koolivalitsuse ajutine korraldus.

I.

§ 1. Eestimaa koolivalitsuse üksusteks on:

- I. maa koolivalitsus,
- II. maakonna koolivalitsus,
- III. valla koolivalitsus ja
- IV. linna koolivalitsus.

§ 2. Kihelkonna koolivalitsus kaotatakse ära ja tema all olevad koolid ja hariduslised asutused lähevad maakonna koolivalitsuse alla.

II.

§ 3. Maa koolivalitsus on maavalitsuse osakonnaks.

§ 4. Maa koolivalitsuse ülesandeks on rahvahariduse üldine korraldamine ja juhtimine koolis kui ka väljaspool kooli.

§ 5. Maa koolivalitsuse eesotsas seisab maanõukogu poolt valitud maavalitsuse haridusosakonna juhataja ja haridusetoimekond.

§ 6. Haridusetoimekonna liikmeiks on: maavalitsuse haridusosakonna juhataja, kes ühtlasi ka toimekonna juhatajaks on, maanõukogu poolt valitud maakoolinõunik (-ud), kes ühtlasi toimekonna asejuhatajaks on; 3 maanõukogu poolt valitud liiget ja 2 organiseeritud kooliõpetajate esitajat.

§ 7. Haridusetoimekonna võimukonda käib:

a) valdade, maakondade ja linnade koolivalitsuste tegevuse koordineerimine;

b) üldine pädagoogilise haridustöö juhtimine ja ülevaatus koolis ja väljaspool kooli;

c) teaduse, kunsti ja kirjanduse edendamine;

d) rahvusharidusesse puutuvate seaduste ja määruste kavatsamine maanõukogule ettepanemiseks;

e) maa rahvahariduse eelarve kokkuseadmine, tarviliste krediitide nõutamine ning jaotamine;

f) ülemaalse tähtsusega koolide ja haridusasutuste kavatsuste ettepanemine maanõukogule ja nende asutuste ülemjuhtimine;

g) õpejõudude ettevalmistuse ja edasiharimise toetamine;

h) õpeabinõude ja koolikirjanduse soetamise ergutamise ja toetamine;

i) järelevalvamine kooliseaduste ja määruste täitmise üle;

k) aruannete vastuvõtmine maakonna ning linnade kooli valitsustelt ja üldise aruande ettepanemine maanõukogule koolide ning muude haridusasutuste tegevusest, kui ka üldisest haridustööst;

l) maakonna ja linnade koolivalitsuse asutuste tegevuse kohta käivate kaebuste ja protestide läbivaatamine ning otsustamine;

m) kooliõpetajate lõpulik ametist tagandamine;

n) kõikide asjade toimetamine, mis senise õpekonna valitsuse ja rahvakoolide direktioonide ärakaotamisel maakoolivalitsusele üleantakse ja mis maanõukogu omalt poolt maakoolivalitsusele ülesandeks teeb.

§ 8. Toimekond vastutab oma tegevuse eest ühes juhatajaga maanõukogu ees.

§ 9. Kõik haridusetoimekonna jooksev asjaajamine seisab juhataja käes.

§ 10. Maakoolivalitsuse sekretär ja tarvilised abijõud seatakse ametisse üldiste maanõukogu määruste järele, mis maavalitsuse ametikohtade täitmise kohta käivad.

§ 11. Üleüldiste juhtmõtete ülesseadmiseks haridustöö kohta tervel maal kutsub haridustoimekond vähemalt kord aastas haridusnõukogu kokku.

§ 12. Haridusnõukogu liikmeks on: a) haridustoimekonna liikmed; b) maakondade ja linnade koolivalitsuste esitajad: üks igast maakonnast ja igast linnast, kellel mitte maakonnaga ühist koolivalitsust ei ole;

c) 7 maanõukogu esitajat;
d) maavalitsuse tervishoiu osakonna esitaja;

e) maavalitsuse tehnika toimekonna esitaja;

f) 7 organiseeritud kooliõpetajate esitajat: 2 algkoolide, 1 kõrgemate algkoolide, 1 keskkoolide, 1 seminaride, 2 kutsekoolide poolt;

g) maa kõrgemate õpeasutuste esitajad: igalt ühelt üks;

h) 2 organiseeritud lastevanemate esitajat;

i) üks kunstiasutuste esitaja;

j) 2 haridusseltside esitajat;

k) üks kirjanduse seltside esitaja;

l) 1 karskuse seltside keskliidu esitaja;

m) üks raamatukogude seltsi esitaja;

n) üks kutseühisuste liidu esitaja;

o) rahvusliste organisatsioonide esitajad: igalt rahvuselt üks;

p) üks põllumeeste keskorganisatsioonide esitaja;

r) ühistegeliste asutuste liidu esitaja;

s) usutunnistuste esitajad: igalt ühelt üks.

§ 13. Haridusnõukogu valib igaks koosolekute järguks enesele juhataja.

III.

§ 14. Maakonna koolivalitsus on maakonna valitsuse haridusosakonnaks.

§ 15. Maakonna koolivalitsuse ülesandeks on rahvahariduse korraldamine ja juhtimine maakonna piirides.

§ 16. Maakonna koolivalitsuse eesotsas seisab maakonna nõukogu poolt valitud maakonna valitsuse haridusosakonna juhataja ja maakonna haridustoimekond.

§ 17. Maakonna haridustoimekonna liikmeiks on:

a) maakonna valitsuse haridusosakonna juhataja, kes ühtlasi toimekonna juhataja on;

b) maakonna nõukogu valitud koolinõunik(-ud);

c) 2 maakonna nõukogu poolt valitud liiget;

d) üks maakonna linna esitaja;

e) 2 organiseeritud kooliõpetajate esitajat.

§ 18. Maakonna haridustoimekonna ülesandeks on:

a) maakonna koolide ja muude haridusasutuste korralduse kava valmista-

mine, maakonna nõukogule kinnitamiseks ettepanemine ja nende asutuste võrgu loomine;

b) õpeasutuste registreerimine;

c) maakonna kogukondliste ja omavalitsuse ainelise toetuse osaliste koolide ja haridusasutuste tegevuse kokkukõlasse viimine, ülevalvus ja revideerimine;

d) valvamine erakoolide üle sellekohaste juhtkirjade järele;

e) maakonna koolides normaalõpekava maksmapanek teatavate üleüldiste nõudmiste piirides;

f) ettepanekute tegemine maakonna nõukogule uute koolide ning haridusasutuste avamise, olemasolevate uuenduse ehk lõpetamise ja muude haridusliste tarviduste kohta maakonnas;

g) valdade poolt tehtud ettepanekute läbivaatamine ja nende teostamiseks tarvilise kredidi nõutamine;

h) maakonna koolivalitsuse alla kuuluvate koolide ja teiste haridusasutuste eelarve kinnitamine;

i) koolide ja muude haridusliste asutuste aruannete läbivaatamine;

j) maakonna hariduse arvustiku pidamine;

k) aruandmine maakonna nõukogule ja maakoolivalitsusele omast tegevusest ja hariduse seisukorrast maakonnas;

l) kooliõpetajate ametisse kinnitamine sellekohaste määruste järele;

m) maakonna koolivalitsuse alla kuuluvate asutuste ja isikute vastu tõstetud kaebuste läbivaatamine;

n) ettepaneku tegemine maa koolivalitsusele kooliõpetaja lahtilaskmise kohta ja tema esialgne kõrvaldamine ametist;

o) maakonna omavalitsuse poolt ülevalpeetavate koolide ja teiste haridusasutuste ülemjuhtimine;

p) seniste kroonu ja kogukondliste õpeasutuste ülevõtmine ja edasiandmine vastavatele asutustele sellekohaste määruste järele;

r) kõikide muude asjade korraldamine, mis senise õpevalitsuse ja kihelkonna koolikonventide kaotuse puhul maakonna omavalitsusele üle antakse;

s) maakonna nõukogu otsuste täitmine rahvahariduse asjus.

§ 19. Üleüldiste juhtmõtete ülesseadmiseks hariduse asjus maakonnas kutsub maakonna haridustoimekond tarvidust mööda vähemalt kord aastas maakonna haridusnõukogu kokku.

§ 20. Haridusnõukogusse kuuluvad:

a) kõik maakonna haridustoimekonna liikmed;

b) 5 valla koolivalitsuste esitajat;

c) 1 linna esitaja;

d) 3 maakonna nõukogu liiget;

e) 3 kooliõpetajate esitajat: üks algkoolide, üks keskkoolide ja üks kutsekoolide poolt;

- f) maakonna valitsuse tervishoiu osakonna esitaja;
- g) 1—4 rahvuste esitajat;
- h) 1 hariduse seltside esitaja;
- i) 1 põllumeeste seltside esitaja;
- j) 1 ametiühisuste esitaja ja
- k) usutunnistuste esitajad: igahelalt üks.

§ 21. Maakonna haridusnõukogu valib omale igaks istumise järguks juhatuse.

IV.

§ 22. Valla koolivalitsuse eesotsas seisab vallanõukogu poolt valitud koolivanem ja valla haridustoimekond.

§ 23. Valla haridustoimekonna liikmeiks on:

- a) koolivanem, kes ühtlasi toimekonna juhataja;
- b) 1 vallas töötavate kooliõpetajate esitaja ja
- c) 1 valla koolide hoolekogude esitaja.

§ 24. Valla haridustoimekonna ülesandeks on:

a) koolide asutamise eest hoolekandmine vastavalt laste arvule ja asupaikadele ja kooli ehitusseaduse määrustele ning nende sisseseade muretsemine ja korrashoidmine;

b) koolide ja teiste haridusliste ettevõtete eelarve kokkuseadmine, selle täitmiseks tarvilise kredidi nõutamine ja otsustarbekohane tarvitamine ja kooliõpetajatele palga väljamaksmine;

c) valla haridusarvustiku pidamine;

d) hoolekandmine, et kõik kooliealised lapsed koolis käiks;

e) koduõpetuse ja lasteaedade korraldamine ja

f) raamatukogude, lugemisetubade avamine, kursuste, õpereiside toimepanemine, õpejõudude edasiharimise püüete toetamine.

§ 25. Valla koolide üleüldiste tarviduste selgitamiseks ja nende täitmiseks abinõude otsimiseks ning kooliõpetajate valimiseks astub vähemalt kaks kord aastas, haridustoimekonna kutsel, valla haridusnõukogu kokku.

§ 26. Valla haridusnõukogusse kuuluvad: a) haridustoimekonna liikmed; b) 3—5 valla nõukogu esitajat, c) kõik vallas töötavad kooliõpetajad ja d) koolide hoolekogude esitajad: iga kooli kohta üks.

§ 27. Valla haridusnõukogu valib omale igaks istumisjärguks juhatuse.